

Dos articles de VICENS i VIVES

Jaume Vicens i Vives nasqué a Girona el 6 de juny de 1910 i va morir a Lió el 28 de juny de 1960. Així, doncs, s'escauen dos aniversaris en aquest mes de juny (el setantè de la naixença i el vintè de la seva mort), que convé de recordar i evocar oportunament.

Gironí il·lustre i de projecció internacional, reformista incisiu que obrí camins i perspectives desconegudes als estudis històrics del nostre país, el professor Vicens va escriure al llarg de la seva vida uns quants llibres fonamentals, coneguts a bastament, i una bona colla de treballs més breus, de forma i contingut divers, de vegades polèmics, però molt sovint engrescadors, que pòstumament foren aplegats en l'«Obra dispersa», editada per Miquel Batllori i Emili Giralt.

Per «Obra dispersa» els responsables d'aplegar-la entenien tots els escrits de Vicens «que no han estat publicats en forma de volum». Es tractava, per tant, de reunir tots els treballs que en forma d'assaig, estudi breu, recensió o comentari periodístic havia prodigat el mestre desaparegut en revistes científiques, diaris i publicacions de comarques. El resultat que sortí de la recopilació donà forma a dos volums, el primer titulat «Catalunya ahir i avui» i el segon «Espanya, América, Europa».

La feina dels editors fou realment positiva i meritòria, però hom deixà de banda —sens dubte per una desconeixença explicable— alguns articles que Jaume Vicens havia publicat a la premsa de les comarques gironines, sobretot als anys 30. Pensem en les seves col·laboracions saltades a «L'Autonomista», «Víctors», «El Programa» (de Sant Feliu de Guíxols), «Avançada», etc., les quals han de ser també conegudes (1).

Per això ara, coincidint amb els aniversaris esmentats més amunt, ens plau de treure de l'oblit un parell d'aquests articles «desconeguts» del gran historiador i de reproduir-los en memòria seva.

El primer, «Macià i la C.N.T.», és especialment llegidor a hores d'ara. Aparegué al núm. 4 (9 de maig de 1931) d'«Avançada», portant-veu de la Joventut Republicana de Girona. En aquesta mateixa publicació hi col·laboraven ho-

(1) Al **9 País** del 23-29 d'agost de 1978 vàrem donar a conèixer el comentari que Vicens va fer a **L'Autonomista** (28-9-1937) de la conferència-assaig que pronuncià a València el seu mestre Bosch i Gimpera sota el títol d'«Espanya» (reeditada recentment per Ed. 62). Joaquim Nadal i Farreras, per la seva banda, presentà a **Els Marges**, n.º 12, ps. 108-114, l'article de **Víctors** sobre la «formació, valor i concepte del mot Espanya en la Catalunya decadent». Co-neixem encara un altre article que no figura a l'«Obra dispersa»: el publicat a **El Programa**, 1-8-1934, sobre «els nuclis de població de la Costa Brava a l'època de les invasions». Convindria que tots plegats formessin part d'una futura reedició de la compilació.

Vicens i Vives en una platja de Roses.

mes tan significatius com: Santiago Sobrequés, Pompeu Pascual i Damià Escuder. En aquesta mateixa publicació, el 23 de maig de 1931, Vicens hi publicà un altre article on atacava l'ensenyament religiós i els col·legis religiosos.

El segon és un treball destinat a un programa de les fires de Girona que va editar l'any 1955 Publicidad Norte. Vicens hi evoca l'estiu a Roses i se serveix d'unes medalles antigues per fer algunes consideracions sobre la situació estratègica de la població costanera i el fenomen turístic.

J. Clara

MACIA I LA C.N.T.

Tots els meus lectors coneixeran, segurament, el Sr. Antoni Royo Villanueva (sic), catedràtic de Dret Polític de la Universitat de Valladolid, o quan menys l'hauran sentit anomenar. Aquest senyor, que és un fervent admirador de la frase del seu col·lega Unamuno, de **la espingarda y el màuser**, referint-se a la diferència d'expansió del català i del castellà respectivament, professa una fòbia intensa a tot el que porta el nom de català, tan sagrat per a nosaltres.

Amic antic de l'Alba, quan aquest, en la famosa nota que sortí la matinada del, per sempre històric dimarts, 14 d'Abril, es declarà, si no republicà, quan menys respectuós amb la voluntat nacional, se li presentà el problema de

cap on devia orientar-se políticament. I ell mateix ens confessa, en un article que aparegué aquest dia 14, a **El Norte de Castilla**, que essent els seus ideals «Parlamentarisme, Llibertat de Premsa i Unitat Nacional», no podia arreglar-se entre els republicans, malgrat que eren els més ardents defensors dels seus dos primers principis, puix **«existint com existia el pacte de Sant Sebastià, pel qual es desmembrava la pàtria»**, no podia consentir una cosa que anava contra els seus més arrelats principis.

Bo és tenir una idea, i no contradir-la, com veiem avui que molts fan. Nosaltres respectem aquesta opinió de Royo Villanueva, com respectem totes les opinions. Però, no podem permetre, que aquesta idea el porti a atacar persones que estan molt per sobre d'ell, que han defensat sempre, i en el camp pràctic, no en el de l'especulació teòrica, principis que són inclús més liberals i demòcrates que els defensats pel jurisconsult castellà. I, per això, posarem uns comentaris a un article que el mateix senyor publicà, a **El Liberal** de Madrid, el passat divendres, i en el qual ataca d'una manera poc adequada al venerable patrici Macià, i el conseqüent lluitador Companys ultra deixar, de passada, molt mal parada la memòria de Prat de la Riba, no pel fet d'ésser més o menys reaccionari, sinó exclusivament per tenir la desgràcia segons ell, sort segons nosaltres, d'haver nascut en la nostra terra.

Afirma el Sr. Royo, arrogantment, que la victòria que Macià obtingué en les darreres eleccions municipals, a Barcelona, la degué a En Pestaña, com a cap suprem de l'anarco-sindicalisme espanyol. I en treu la conclusió que el nacionalista Prat de la Riba s'avergonyiria de veure com no és un català qui portà a la victòria Catalunya, sinó un desgraciat treballador, nascut a León. Si ara en Macià —diu— és President de la Generalitat, ho deu al suport del qui nasqué en un dels llocs on més pur es parla la nostra parla.

Fàcil és de demostrar quant poc documentat està el Sr. Royo, com en general ho estan, els que no han sentit el nostre problema, per no haver-lo viscut. I per atacar-lo més a fons, plantem-nos en el mateix camp que ell escolleix, Barcelona —puix aquí és on el sindicalisme compta amb més força, i on, precisament, Macià digui's el que es vulgui, en té menys, puix a darrera seu té tot Catalunya admirada i enorgullida de tenir-lo per Cap. Diu Villanueva, que els sindicalistes li donaren la victòria. Si com a sindicalistes entèn els homes com a individus lliures, no direm que no. Però, si entèn individus emmarcats en la Confederació Nacional de Treball, obeint les ordres emanades del Consell General, neguem rodonament, i més neguem encara que obeint les ordres d'En Pestaña, que ni tan sols té l'honra d'haver fundat la Confederació Nacional del Treball, que incumbeix plenament a un català, Salvador Seguí, que, per cert, tenia molt més talent i aptituds que el lleonès a qui alludim.

Efectivament, essent la C.N.T. completament apolítica —per això nosaltres la repugnem—, cosa que ve afirmant des de la seva fundació i que ens ratificà el Sr. Peiró, un dels caps més sobresortints d'aquesta organització obrera, quan la seva conferència en el nostre Teatre Principal —recordi's que deia: «Els republicans ens han traït a l'anar a les urnes; la Revolució al carrer, i no als col·legis electorals»— ¿com podia, preguntem, la C.N.T. donar ordres concretes als seus afiliats, perquè votessin el partit d'En Macià, que si bé obrerista no respon a les concepcions de l'anarquisme actuant? Es que el Sr. Royo Villanueva (sic) creu possible una conxorxa entre Macià i Pestaña amb fins electorals? Es evident que no. Doncs, part de la victòria lograda per En Macià, li donaren els que militen a la C.N.T., no pel fet de formar-ne part, sinó atrets per l'honradesa, la dignitat i l'aptitud del cabdill català així com potser pels ideals socialistes que defensa el seu partit, condicions de què careixen, precisament, llurs dirigents. I això significa, justament, ben al contrari del que manifesta Royo Villanueva (sic), la desfeta de la C.N.T. com a organització d'idees, i l'atracció al social-catalanisme de bona part dels seus membres. Si d'ara endavant es manté aquesta organització, serà, únicament, per l'ordre material, pels avantatges que reporta a l'obrer comptar amb bons suports, com són els Sindicats, si bé, també aquests poden transformar-se en Sindicats socialistes. Però en el camp polític, ja no tindrà mai més força. Quan Peiró deia: «La gent dels Sindicats no entèn l'Anarcosindicalisme», afirmava una gran veritat, que s'ha palesat darrerament. Per això jutgem una temeritat —permeti-se'ns aquesta digressió— la nota de la C.N.T. sobre el que ella jutja separatisme, quan sosté que inclús anirà a la vaga general i a la lluita armada per privar-lo. En ella, mostra abandonar llurs principis anarquistes de desintegració, i desconèixer que l'obrer català, que es troba en els seus rengles, mai no obeeiria, arribat el cas, gens possible si predominen aquests corrents cordials, de prendre mesures extremes, les ordres superiors, que no comprèn, per a cometre un crim de lesa pàtria. Bona prova ens dona l'associació «Nosaltres Sols», que s'aplega dintre la C.N.T., en contestar la nota de l'Assemblea General de la mateixa.

Rumií, Sr. Royo Villanueva (sic), aquestes observacions, i vingui a prendre el pols de Catalunya. No faci com els de **La Epoca**, que des de Madrid, jutjaren la roenta manifestació de simpatia que es tributà a N'Alcalà Zamora, com una prova de negació de la política de Catalunya ha seguit aquests 40 darrers anys, i d'afirmació castellanista, quan era solament una prova de la confiança que el poble català atorgava als dirigents de la República espanyola, esperant que dintre una àmplia Federació Socialista Ibèrica, es resoldrà el seu plet etern.

J. V. V.

«RHODAE CAPTA»

Fou un costum antic de commemorar els grans fets d'armes amb l'encunyament d'una medalla o peça de vàlua artística. Els monarques de la Casa de França, sobretot Lluís XIV, no escatimaren recursos per tal que llurs gestes restessin per sempre més patents a la posteritat.

A la col·lecció de medalles fetes encunyar pel Rei Sol, en record de les nombroses batalles guanyades pels seus exèrcits, en figura una que afecta molt de prop els rosincs. Enmig de núvols de glòria, que exalcen la magestat totpoderosa del monarca francès per damunt d'una fortalesa, s'hi llegeixen els mots següents: «Rhodae capta», això és, «Roses capturada».

La data ens porta a l'any 1645, quan després de la presa de Perpinyà pels francesos, les tropes de Lluís XIV expugnaren les defenses de Roses, que llavors, amb les de Fuenterrabía, a l'altre costat dels Pirineus, eren considerades com les dues claus de la defensa del territori de la Monarquia Hispànica de Felip IV. Per aquesta raó, el nom de Roses mereixé d'ésser pregonat internacionalment com a símbol de preotència aconseguida pels nostres veïns.

Fins a les guerres napoleòniques, Roses ha passat a la Història per la seva important missió estratègica com a guarda de l'Empordà, i qui diu l'Empordà, diu Catalunya i la resta d'Espanya. Podrien contar-se moltes fetes en què aquesta vila fou el punt neuràlgic de la situació militar del país. De fet, Roses naixé com a punt fort davant la mar, i com a punt fort ha viscut durant centúries, fins que fa un segle i mig, en perdre la seva importància estratègica, ha donat lloc a una vila de pescadors i marxants, de mariners d'altura i d'homes d'aïers, que a poc a poc han constituït la comunitat humana que tots estimem tant.

Però des de fa alguns anys, Roses torna a ésser la «Rhodae capta» de la llegenda de la medalla de Lluís XIV. Avui no l'han captivada els exèrcits ni els estols, sinó l'allau, generalment pacífica, dels forasters i estrangers que envaeixen les seves platges i cales, els seus carrers i hostatges. Pensant amb aquesta invasió sorprenent, que no és pas del gust de tothom, n'hi ha molts que creuen que s'hauria de fer un esforç per tal que la captivada Roses, captivés els seus ocupants. O sigui, perquè en el terreny de l'urbanisme, de les atencions i, sobretot, de la cultura, es dongués un exemple patent de bon gust, altesa d'esguards i bon capteniment. De manera que el foraster i l'estranger no siguin uns passavolants qualsevols, ni representants d'un colonialisme tronat, sinó que, de retorn a llurs cases i països, en vantar les excel·lències de la naturalesa nostrada, se sentin penetrats per l'ànima de Roses, que és una pura ànima de claredat mediterrània.

I, aleshores, podrà encunyar-se una medalla, celebrant la feta de la victòria de Roses per damunt de la banalitat de cada dia, captivant els qui volien fer-la captiva.

Jaume Vicens i Vives

